

[Time:2.30 Hrs]

[Marks:75]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All question are compulsory.
  2. Figures to the right indicate full marks.
  3. Students answering in the regional language should refer in case of doubt to the main text of the paper in English.

Q.1

a. Choose the correct alternative (Any-8)

8

1. Indian society is.....in nature.
(tribal, pluralistic, urban)
2. The holy book of Zoroastrians is _____.
(Bible, Guru Granth Sahib, Zend Avesta)
3. ____ is an established system of classifying groups, based on caste, economic status, etc.
(Social Stratification, Demography, Diversity)
4. _____ disabilities are those disabilities that are gained after birth.
(Perinatal, Postnatal, Prenatal)
5. _____ of the Indian Constitution states that untouchability; abolished and its practice in any form is forbidden.
(Article 17, Article 21, Article 24)
6. Due to _____ there are conflicts between the upper castes and the lower castes. (Communalism, Casteism, Secularism)
7. _____ is the commander-in-chief of all forces in India.
(Prime Minister, Home Minister, President)
8. The Constitution of India came into effect on _____ 1950.
(26th Nov., 26th Dec., 26th Jan.)
9. Political parties recognized in _____ or more states are considered as national parties. (six, five, four)
10. Empowerment of women in politics means the participation of women in political _____ process. (decision-making, formation, alliance)

b. State whether the following statements are True or False (Any-7)

7

- 1.The tribes are often called as 'Girijans'.
- 2.In India, the States are formed mostly on the basis of language.
- 3.The rural people in India are mostly engaged in services.
4. The problem of dowry system is one of the causes of declining gender ratio.
- 5.Patriotism is a solution to communalism.
- 5.The Indian Constitution has not taken efforts to prevent economic and caste inequalities.
- 7.According to the Indian Constitution, there are three types of emergencies.
- 8.The Indian Constitution is known to be Lawyer's Paradise.
- 9.The President of Zilla Parishad has a term of two and half years.
- 10.Gram Panchayat is local self- governments at village or small-town level in India.

Q.2 a. Bring out the linguistic and religious diversity in India. 15

OR

b.What is Tribe? Explain social and economic characteristics of tribes.

Q.3 a.What is violence against women? What steps should be taken to prevent violence against women in India? 15

OR

b.What is disability? Explain various problems faced by physically challenged persons.

Q.4 a.Define communalism and explain the reasons for communal violence in Modern India. 15

OR

b.Explain in detail about Fundamental Duties of Indian citizen.

Q.5 a. Indian women have to face various problems while participating in politics'- Discuss 15

OR

b.Write short notes on (Any-3)

1. Characteristics of urban areas in India.

2.Status of women in the Vedic period.

3.Efforts taken to maintain brotherhood among masses.

4.Fundamental rights

5.74th Constitutional Amendment.

[वेळ: २:३० तास]

[गुण:७५]

कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.
 सूचना: १ सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २ उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात.
 ३. प्रादेशिक भाषेत उत्तर देणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी शंका असल्यास पेपरच्या मुख्य मजकुराचा इंग्रजीमध्ये संदर्भ द्यावा.

प्र.१

अ योग्य पर्याय निवडा (कोणतेही-८)

८

१. भारतीय समाजाचे स्वरूप _____ आहे.
(आदिवासी, बहुलतावादी, शहरी)
२. झोरोस्ट्रीअन्सचा पवित्र ग्रंथ _____ आहे. (बायबल, गुरु ग्रंथ साहिब, झेंड अवेस्ता)
३. _____ ही जाती व आर्थिक स्थितीवर आधारित गटांचे वर्गीकरण करणारी स्थापित प्रणाली आहे.
(सामाजिक, स्तरीकरण, लोकसंख्या शास्त्र, विविधता)
४. _____ दिव्यांग (अपंगत्व) म्हणजे जन्मा नंतर निर्माण झालेले अपंगत्व.
(पेरी-नेटल / प्रसवोत्तर / प्रसवपूर्व)
५. भारतीय संविधानातील _____ नुसार अस्पृश्यता संपुष्टात आणली गेली आहे तसेच कोणत्याही प्रकारची अस्पृश्यता मानणे निषिद्ध आहे.
(अनुच्छेद १७, अनुच्छेद २१, अनुच्छेद २४)
६. _____ मुळे उच्च जाती आणि खालच्या जातींमध्ये संघर्ष आहेत.
(जमातवाद, जातीवाद, धर्म निरपेक्षता)
७. _____ हे भारतातील सर्व सैन्य प्रमुखांचे सेनापती आहेत. (पंतप्रधान, गृहमंत्री, राष्ट्रपती)
८. भारतीय राज्यघटना _____ १९५० रोजी लागू झाली.
(२६ नोव्हें., २६ डिसेंबर, २६ जाने.)
९. _____ किंवा अधिक राज्यांमध्ये मान्यताप्राप्त राजकीय पक्षांना राष्ट्रीय पक्ष मानले जाते.
(सहा, पाच, चार)
१०. राजकारणात महिला सक्षमीकरण म्हणजे राजकीय प्रक्रियेत महिलांचा _____ प्रक्रियेतील असलेला सहभाग होय.
(निर्णय घेणे, निर्मिती करणे, युती करणे)

ब. खालील विधाने सत्य किंवा असत्य आहेत हे सांगा (कोणतेही-७) ७

१. जमातींना (आदिवासींना) बऱ्याचदा 'गिरीजन' असे संबोधले जाते.
२. भारतात, राज्यांची निर्मिती मुख्यतः भाषेच्या आधारावर केली गेली.
३. भारतातील ग्रामीण लोक सेवा क्षेत्रात गुंतलेले आहेत.
४. हुंडा पद्धतीची समस्या हे घटत्या लिंग गुणोत्तराचे एक कारण आहे.
५. देशभक्ती हा जमातवाद वरचा उपाय आहे.
६. भारतीय राज्यघटनेने आर्थिक आणि जातीय विषमता रोखण्यासाठी प्रयत्न केले नाहीत.
७. भारतीय राज्यघटनेनुसार आपत्कालीन परिस्थितीचे तीन प्रकार आहेत.
८. भारतीय संविधान हे वकिलांचे नंदनवन म्हणून ओळखले जाते.
९. जिल्हा परिषदेच्या अध्यक्षांचा कार्यकाळ अडीच वर्षांचा असतो.
१०. ग्रामपंचायत ही भारतातील गाव किंवा लहान-शहर स्तरावरील स्थानिक स्वराज्य संस्था

प्र.२ अ. भारतातील भाषिक विविधता आणि धार्मिक विविधता या विषयी स्पष्ट करा. १५

किंवा

ब. आदिवासी म्हणजे काय ? आदिवासींची सामाजिक आणि आर्थिक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्र.३ अ. महिलांवरील हिंसा म्हणजे काय? भारतातील महिलांवरील हिंसाचार रोखण्यासाठी कोणती पावले उचलली पाहिजेत? १५

किंवा

ब. अपंगत्व (दिव्यांगता) म्हणजे काय? शारीरिकदृष्ट्या दिव्यांग व्यक्तींना भेडसावणाऱ्या विविध समस्या समजावून सांगा.

प्र.४ अ. जमातवादाची व्याख्या लिहा व आधुनिक भारतातील जातीय हिंसाचाराची कारणे स्पष्ट करा. १५

किंवा

ब. भारतीय नागरिकांच्या मूलभूत कर्तव्यांबद्दल तपशीलवार स्पष्टीकरण द्या.

प्र.५

अ. 'भारतीय महिलांना राजकारणात सहभागी होताना विविध समस्यांना तोंड द्यावे लागते' - १५ चर्चा करा.

किंवा

ब. टिपा लिहा (कोणत्याही-३)

१. भारतातील शहरी विभागांची वैशिष्ट्ये.
२. वैदिक काळातील स्त्रियांची स्थिती
३. लोकांमध्ये बंधुभाव टिकवून ठेवण्यासाठी केलेले प्रयत्न
४. मूलभूत हक्क
५. ७४ वी घटनादुरुस्ती